

commitments using its own resources and as a result has significant financial problems and experiences financial crisis.

The analysis of solvency of PJSC "Zaporizhavtomatyka" reveals the large shortage of its own working capital for recourses forming and the solvency decrease because of the shortage of national currency.

The article defines that banking credit for technical modernization can improve the financial performance of PJSC "Zaporizhavtomatyka", increase the solvency indexes up to the normative level.

Keywords: *innovation development, investment attractiveness, liquidity, valuation.*

УДК 631.115.8:637.1

*Маршалок М.С., к.е.н., доцент,
Радько В.І., к.е.н., доцент,
Андросович І.І., к.е.н.,
кафедра організації агробізнесу НУБіП України*

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ У МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ

Анотація. *У статті проаналізовано основні тенденції розвитку виробництва молока в Україні та обґрунтовано доцільність поглиблення кооперації у молочному скотарстві*

Ключові слова: *молоко, кооператив, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, кооперація*

Постановка проблеми. Розвиток сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі характеризується тенденціями укрупнення та підвищення рівня концентрації. При чому ці тенденції притаманні як вітчизняним підприємствам, так і товаровиробникам з різних країн світу. Така ситуація є певною відповіддю на глобальні виклики підвищення продуктивності сільськогосподарських культур та тварин, праці та необхідності застосування сучасних технологій для забезпечення виживання на ринку. Для цього необхідно забезпечити відповідний рівень інтенсифікації, що вимагає додаткових вкладень на закупівлю новітньої техніки та обладнання, мінеральних добрив, засобів захисту рослин і тварин і т.д. Самотужки фермеру це зробити дуже складно, тому виникає необхідність розвитку економічних взаємозв'язків з іншими товаровиробниками, переробними підприємствами, фінансовими установами та іншими господарськими структурами. Однією з

найважливіших форм таких взаємовідносин можуть бути кооперативи, що об'єднують зусилля своїх членів для задоволення власних інтересів.

Вирішенню нагальних проблем розвитку кооперації в сільському господарстві присвячено роботи Березівського П.С., Маліка М.Й., Свиноуса І.В., Зіновчука В.В., Саблука П.Т., Шпичака О.М. та багатьох інших відомих учених. Проте це питання не втрачає актуальності, а ще більше загострюється в сучасних умовах світової глобалізації та підвищення конкурентоспроможності на світових ринках.

Ціль роботи. Основною метою даної наукової статті є виявлення основних тенденцій розвитку молочного скотарства, обґрунтування доцільності розвитку кооперації у виробництві молока та економічної ефективності функціонування обслуговуючих кооперативів у галузі.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом у сільському господарстві відмічається низка негативних тенденцій, що впливають на конкурентоспроможність основних видів продукції на світових ринках. Вартість виробництва невпинно зростає, ціни майже досягли світового рівня, а значна частина основних засобів фізично і морально застаріли, як і технології, що використовуються. Все це у сукупності обмежує можливості підвищення продуктивності сільськогосподарських культур і тварин, що позначається на економічній ефективності їх виробництва.

Схожа ситуація відмічається у галузі тваринництва та молочному скотарстві, зокрема. Обсяг валового виробництва молока невпинно зменшується в усіх категоріях господарств. У сільськогосподарських підприємствах протягом 2005-2011 рр. досліджуваний показник зменшився на 336,6 тис. т або 13% (табл.1). При цьому тенденція зменшення спостерігалась до 2008 р., коли обсяг виробництва досяг 2089,9 тис. т., а після цього відбулась певна стабілізація. У господарствах населення обсяг виробництва молока знизився на 2291,8 тис. т або 20,6%. Причому стабілізації не відмічалось. Внаслідок цього частка сільськогосподарських підприємств у загальній структурі виробництва молока у 2011 р. склала 20,3%.

Виробництво молока в Україні, тис. т

Показник	2005 р.	2008 р.	2011 р.
Валове виробництво	13714,4	11761,3	11086,0
<i>в тому числі</i>			
сільськогосподарські підприємства	2582,5	2089,9	2245,9
частка сільськогосподарських підприємств у загальній структурі виробництва молока, %	18,8%	17,8%	20,3%
господарства населення	11131,9	9671,4	8840,1
частка господарства населення у загальній структурі виробництва молока, %	81,2%	82,2%	79,7%

Переміщення значної частки виробництва молочної сировини у приватний сектор призводить до виникнення певного ряду проблем. Зменшення автоматизації виробничих процесів, застосування ручної праці та неможливість зберегти якість отриманої сировини призводить до погіршення якості молока. Внаслідок цього переробні підприємства вимушені зменшувати закупівельні ціни для покриття ризиків, що виникають у результаті переробки низькоякісної сировини. Так, наприклад, якщо сільськогосподарські підприємства у 2011 р. реалізували вироблене молоко за ціною 3093,1 грн/т, то приватні виробники – 2309,5 грн/т (рис.1).

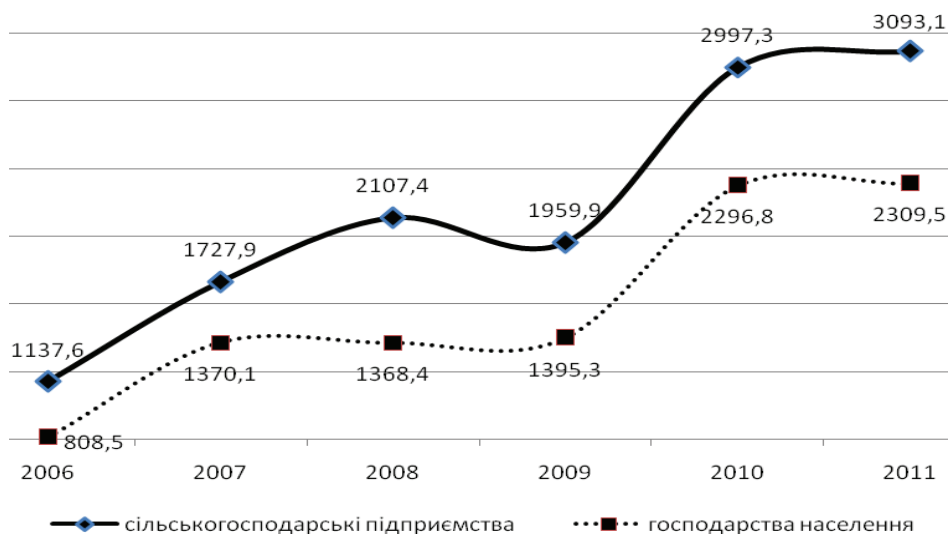

Рис.1. Закупівельні ціни на молочну сировину в Україні, грн/т

Крім того, рівень товарності в перерахованих структурах суттєво відрізняється. Якщо великі господарства здають до 90% виробленого молока на переробку, то селянські - 30-40%. Березівський П.С. наголошує, що важливим і актуальним завданням є підвищення товарності виробництва продукції в особистих господарствах населення [1, с.135]

Важливою причиною встановлення низького рівня закупівельних цін на молоко, вироблене в особистих селянських господарствах, може бути низька його якість. За даними Державної служби статистики України за 9 місяців 2012 року сільськогосподарськими підприємствами було реалізовано на переробку 1762,8 тис. т молочної сировини в перерахунку на базисну жирність, з яких згідно ДСТУ 3662-97 вимогам гатунку екстра відповідало 5,0%, а вищого – 30,1%. Господарства населення реалізували вищим ґатунком 299,2 тис. т або 0,3%, а 74,8% сировини відповідало вимогам другого ґатунку. Крім того, 6,3% молока реалізованого приватним сектором було неґатункове. [4]. А така сировина не цікава для молокопереробних підприємств, тому вони змушені знижувати ціни для забезпечення власної ефективності.

У розвинених європейських країнах взагалі заборонено закуповувати молоко в особистих селянських господарствах. Уряд Польщі, наприклад, заборонив закуповувати молоко з ферм, на яких утримують менше 14 корів [3, с.96].

Ці питання певною мірою можна вирішити за рахунок розвитку кооперації. Як вказують фахівці, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це неприбуткова організація, що функціонує з метою надання своїм членам послуг, необхідних для ведення господарства, та прагне підвищити суми їх прибутків [5, с.7]. А члени кооперативу беруть на себе зобов'язання реалізувати власну продукцію через кооперативи. Тобто, членство в кооперативі базується на основі договірних відносин, за якими члени-товаровиробники зобов'язуються реалізовувати вироблене молоко через кооператив, а останній – забезпечувати членів кормами для утримання худоби за мінімально ринковими цінами.

Важливою метою кооперативу може бути забезпечення додаткових доходів для його учасників за рахунок підвищення закупівельної ціни в результаті первинної обробки молочної сировини (охолодження). Основна діяльність буде спрямована на об'єднання особистих селянських господарств населення, закупівлю в них молока та його первинної обробки. Допоміжна діяльність буде формуватися за рахунок забезпечення штучного осіменіння і ветеринарного обслуговування, консультаційних послуг, організації транспортування і т.д.

Основні показники господарської діяльності обслуговуючого кооператива у молочному скотарстві відображено у табл.2.

Таблиця 2.

Основні економічні показники функціонування обслуговуючого кооператива у молочному скотарстві

Показник	Варіант			
	1	2	3	4
Чисельність дійних корів у кооперативі, голів	50	100	200	300
Обсяг заготовленого молока, кг/день	600	1200	2400	3600
Річний валовий дохід, тис.грн	766,5	1533,0	3066,0	4599,0
Річний економічний результат, тис.грн	262,8	525,6	1051,2	1576,8

Розрахунки були проведені за різними сценаріями, які відрізнялись між собою чисельністю дійних корів у кооперативі від 50 до 300 голів і відповідно обсягом заготовленого молока – від 600 до 3600 кг у день. Розрахункова закупівельна ціна на молочну сировину в особистих селянських господарствах складає – 2,3 грн./кг, реалізаційна для переробних підприємств – 3,5 грн/кг.

У кінцевому результаті від функціонування кооператива розрахунковий економічний результат складатиме від 262,8 тис грн. до майже 1,6 млн грн. залежно від обсягу заготовленого молока.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що формування кооперативів

створить сприятливі передумови для забезпечення стабільного та ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Розрахунки ефективності та окупності вкладень молочарського кооперативу дають змогу стверджувати про доцільність створення таких форм господарювання. Вони зможуть позитивно вплинути на розвиток підприємницької діяльності аграрних підприємств, підвищити економічну ефективність молочного скотарства і створять передумови для його розширеного відтворення.

На думку Міністра аграрної політики та продовольства України Миколи Присяжнюка, в Україні необхідно створити близько 18 тисяч кооперативів. Це дасть змогу об'єднати у спільну виробничу діяльність майже 5 млн сільських жителів. Перспективними селяни вважають молочарські та зернові кооперативи, кооперативи із заготівлі та забою живої худоби, із заготівлі плодів та овочів, переробні, із надання комунальних послуг, а також сервісні та такі, що займаються заготівлею кормів та трав [2].

Розвиток кооперації матиме позитивний вплив не тільки на економічну ефективність виробництва сільськогосподарської продукції, а й соціальну сферу, оскільки частково вирішується проблема зайнятості в сільській місцевості та наповнення місцевих бюджетів.

Література

1. Березівський П.С. Ефективність виробництва і формування ринку продукції скотарства в Карпатському регіоні. – Львів: «Українські технології», 1998. – 256 с. с.135
2. В Україні необхідно створити 18 тис. кооперативів / 21.03.2013 / – Режим доступу: <http://www.milkua.info/uk/news/5692/>
3. Ільчук М.М. Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України / Ільчук М.М. – К.: Нічлава, 2004. – 312 с.

4. Надходження продукції тваринництва на переробні підприємства за 9 місяців 2012 року. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 22 с.

5. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: Практичний посібник / Кол. Авт.. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 128 с. с.7

Аннотація. В статті проаналізовані основні тенденції розвитку виробництва молока в Україні і обґрунтовано цілесобразність углублення кооперації в молочному скотарстві

Ключевые слова: молоко, кооператив, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, кооперація

Summary.

Introduction. The development of agricultural production at the present period is characterized by the tendencies of enlargement and the rise of the level of concentration. In the present situation of management of agricultural production there is the necessity of development of economical interconnection with other producers, processing enterprises, financial institutions and other economic organizations. One of the most important forms of such interconnection may be farmers' cooperatives.

The main aim of this scientific article is finding out the fundamental tendencies of the development of dairy cattle-breeding, to substantiate the reasonability of agricultural cooperation in milk production and economic efficiency of service cooperatives functioning in this sphere.

The results of research. The decrease of amount of gross milk production and increase of the part of private sector in the general structure of production leads to formation of some problems. It results in lowering quality, the level of its marketability and purchase prices on milk raw.

In the course of research calculations of the main economic indexes of functioning service cooperatives in dairy cattle-breeding in different situations were made. As a result it was established that expected economic result of cooperative will be from 262,8 thousands UAH up till almost 1,6 mln UAH depending on the amount of prepared milk.

Conclusions. The formation of cooperatives will create favourable conditions for supporting stable and effective growth of agricultural production. The calculations of efficiency and recoupment of investments in dairy cooperatives prove the reasonability of formation of such business forms. They can influence positively on the development of entrepreneurship at agrarian business, raise the economic efficiency of dairy cattle-breeding and create the necessary prerequisites for its expansive reproduction.

Key words: milk, cooperative, agricultural enterprises, private households, cooperation